

інформації та комунікації. Оскільки особистість у підлітковому віці є ще не сформованою, вона залишається вразливою до впливу інтернет чинників, що можуть призвести до її деформації. Також, ймовірність формування інтернет-залежності підлітків зростає у зв'язку з актуалізацією потреби в автономії свого особистого простору, що зумовлено специфікою перехідного періоду (кризи підліткового віку). У даному віці, становлення особистості супроводжується звільнення від батьківського контролю, що є необхідною рисою процесу дорослішання. Надмірне прагнення до автономії нерідко реалізується підлітками в девіантних формах. Саме в цьому віці зростає ризик формування різних адикцій, у тому числі інтернет-адикції.

Розкриваючи особливості виникнення підліткової інтернет-залежності варто підкреслити, різні підліткові комплекси (наприклад, з незадоволенням своєю зовнішністю, комплекс неповноцінності, комплекс «білої ворони» тощо), типологічні властивості й риси характеру також можуть стати причиною відходу від реального до віртуального світу. Ми вважаємо, що адикція блокує повноцінний особистісний розвиток особистості, як у площині біологічних потреб, так і на рівні соціальної самореалізації, призводячи до депресивності, неадекватності підлітка. Підліток має ускладнену психогенезу, зокрема підвищену невротичність якраз через дубльовану дію інтернет-адикції.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні психологічних особливостей інтернет-адикції особистості, які є характерними для підлітків з різними формами деривацій, а також розробку програм корекції інтернет-залежності в підлітковому віці.

Джерела

1. Вакуліч Т.М. Психологічні чинники запобігання інтернетзалежності підлітків. Текст: дис... канд. наук / Т.М. Вакуліч. – 2006.
2. Турецька Х.І. Особистісна ідентичність схильних до інтернет-залежності осіб: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук / Х.І. Турецька. – К., 2011. – 32 с.
3. Goldberg I. InternetAddictiveDisorder [Electronicresource] / I. Goldberg // – [Cited 2010, 8 Dec.]. – Availablefrom: <http://www.psycom.net/iadcriteria.html>.
4. Griffiths M.D. Internetaddiction – timetobetakenseriously? // AddictionResearch. – 2000. – Oct. V. 8. N. 5. – P. 413-419.

Мараєва Уляна Миколаївна

Кандидат філософських наук

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У РОЗГЛЯДІ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядається феномен традиційної культури як досвіту про світ-буття-життя людини з використанням феноменологічного підходу на основі «життєвого світу» Е. Гуссерля та Ю. Габермаса. Ключові слова: традиційна культура, феноменологія, етнофор, світ-буття-життя, «життєвийсвіт».

Традиційна культура як тип спільноти є суспільством «закритим», «замкнутим», що оберігає норми і стандарти своєї культури від різновекторних впливів з боку інших суспільств і культур. Тривалий час в історії розвитку української культури саме її традиційність, опертя на традиційні форми забезпечило збереження етнічності, а у такий спосіб і спільноти. Традиційне суспільство починає втрачати свої позиції в міру розвитку торговельних, економічних контактів між країнами, у процесі виникнення універсальних засобів спілкування, техніки і технології, що відокремлює особисті зв'язки між людьми від їхніх функцій у процесах поділу діяльності. Виникнення машин та індустріальної технології остаточно підриває систему особистих залежностей, що скріплювала основні структури традиційної культури.

Глибока трансформація під впливом науково-технічної та інформаційної революції веде до формування нових пріоритетів особистості щодо її самореалізації та самоутвердження, формування нової ідентичності у постіндустріальному просторі.

Простір – світ, життя як таке – диктує нові межі людини, її буття. Поглиблення процесів соціального оновлення світу, перебудова суспільних зв'язків, зміни в характері трудової діяльності, що веде до зростання виробничої кваліфікації та загальнокультурного розвитку особистості, нові умови буття і розвитку людини в цілому, пов'язані з розширенням її інтелектуальних та моральних пріоритетів, зростанням духовних потреб особистості – все це наслідки переходу від традиційного до постіндустріального.

Феномен світу-буття-життя полягає у тому, що світ стає буттям лише посередництвом життя людини як суб'єкта чуттєво-раціонального його пізнання – її відчуття світу, сприйняття і розуміння його як соціокультурного простору. Людина(етнофор) – носій своєї етнічної самосвідомості, втілює свою суб'єктивність в об'єктивно-реальні продукти своєї діяльності, пізнає себе в оточуючому її світі. Мета людини – пізнати себе, своє коріння через пізнання різних об'єктів, віднайти втрачене, забуте, істиннезнання про себе і світ навколо, утвердити і передати його наступним поколінням шляхом занурення у сферу його багатоманіття. Залишається питання: чи можемо ми ідентифікувати себе у глобалізаційному

просторі не загубившись у багатоманітності культурних традицій і які шляхи обрати? Тому одним із фундаментальних принципів в процесі пізнання світу є застосування філософської методології, що є інструментом до «розкодування» таємниці буття.

Досвід світу-буття-життя є інтерсуб'єктивно значущим та спільним для людей, перш за все, у межах спільноти у її сутнісних структурах. Це досвід, ширше культура (традиційна культура та її форми) трансформується у поняття «життєвого світу», світу безпосереднього життєвого досвіду, свідомості як суб'єктивних переживань та самопізнання. У такому ключі застосування методологічної рефлексії дозволяє осмислити та узагальнити «процес і результати попередніх спроб пізнання для відбору, систематизації та удосконалення найефективніших способів пізнавальної діяльності» [6, 34]. Вона виникла на інтелектуальному ґрунті наукового пізнання і дала поштовх до формування методології.

Хоча розвиток методології визначається зростанням і впливом раціонально-теоретичної свідомості та інтелектуального середовища (науки), у межах дослідження традиційної культури береться до уваги розгляд світу як безпосередньо інтерсуб'єктивного життєвого досвіду, суб'єктивної донаукової практики та донаукового стихійно-емпіричного пізнання. Це – так звана первісна філософія, яка виникла в етногенезі і здійснювалася у процесі усіх видів життєдіяльності етнічної спільноти. Тому традиційна культура у своїх формах і проявах є психосоціокультурною матрицею як опосередкованою ланкою комунікації світів повсякденності і філософії, яка є базисом чуттєво-емоційних станів людей у їх трансісторичній комунікації [3, 65].

Традиційна культура як результат діяльності суспільства є досвідом про світ, що передає життєві смисли (знання, цінності, норми поведінки, ментальність, спосіб діяльності тощо), закарбовані в різних формах і проявах. Метод феноменології визначає її дослідження у руслі аналізу людської свідомості та буття людини. Ця філософська донаукова, первинна в гносеологічному відношенні свідомість існує ще до свідомого прийняття індивідом теоретичної установки, здійсненої на основі раціонально-мисленнєвих операцій. Життєвий світ, за Е. Гуссерлем, є сферою «відомого всім, безпосереднього і очевидного», це – «коло впевностей», до яких ставляться з довірою, давно існуючого і які прийняті в людському житті поза всяких вимог наукового обґрунтування [1, 238-240]. Згідно з феноменологічним вченням Е. Гуссерля поняття природи як об'єктивного світу реальностей не може бути протилежним світу людини як її завжди суб'єктивного життєвого світу. З точки зору Ю.Габермаса поняття «життєвого світу» і його інтерпретація зосереджується на основних його елементах «культура, суспільство та структура особистості» [2, 319]. Вони утворюють складні смислові зв'язки і комунікують між собою, утворюючи різні форми культурних практик. Комунікативна дія визначає формування суб'єкт-суб'єктних відносин, де в латентній угоді (консенсусі) вони встановлюють сукупність переконань, що є орієнтиром дій на *взаємопорозуміння*. Знання, зрозумілі для всіх учасників комунікації стають «фоновим знанням», яке в своїй основі взятє з життя в процесі соціалізації. Це «фонове знання» у Ю. Габермаса є «життєвим світом» [7, 100-101]. В межах життєвого світу в процесі комунікації (вербальної, символічної) передається досвід, що стає фундаментом подальшого розвитку суспільства, забезпечуючи при цьому чітку систему норм і цінностей, що є ядром світогляду і культури суспільства. Власне, життєвий світ визначається ідентифікацією особистості у результаті комунікативних практик з іншими суб'єктами і в сенсі цього засвоюються і передаються культурні традиції не тільки як матеріальні елементи буття, а й психосоціокультурний базис ідентифікації етносу.

Таким чином, сучасна культурна ситуація, бурхливий розвиток науки і технологій, глобалізація, мас-медіа, мережа інтернет ставить перед суспільством ряд глобальних викликів, що торкаються, попри зовнішню невидимість, важливих компонентів цивілізації: ментальності, ідентичності, норм, соціальних орієнтирів, штучного розпалювання конфліктів на тлі мови та релігії, пошуків адекватних форм комунікації і порозуміння.

Традиційна культура сьогодні залишається широким пластом не тільки визначення власної ідентичності, життєвих орієнтирів, а й ціннісною, нормативною та соціально-правовою сферою життєдіяльності суспільства, за допомогою якої долається розрив між зворотніми зв'язками. Цей розрив ставить під загрозу гармонію взаємодії Людини і Світу, непорозуміння, зневаги до морально-естетичних ідеалів, і в решті решт, до зміни ідентичності через зміну «знаку» ідентичності.

Джерела

1. Гуссерль Э. Логические исследования. Картезианские размышления. Кризис европейской науки и трансцендентальная феноменология. Кризис европейского человечества и философия. Философия как строга наука / Э. Гуссерль. — Мн.: Харвест; М.: АСТ, 2000. — 772 с.
2. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник / А. М. Єрмоленко. — К.: Лібра, 1999. — 488 с.
3. Карпенко І. Філософія і світ повсякденності / Іван Карпенко // Філософські обрії. — 2009. — №22. — С. 59-71.
4. Мараєва У. М. Феномени буття людини та їх відображення в українській народній обрядовій практиці / У. М. Мараєва // Гілея. — 2015. — Вип. 96 (5). — С. 319-323.
5. Писарчик Л. Ю. Проблема познания ценностей и концепция науки в феноменологии Э. Гуссерля / Л. Ю. Писарчик // Вестник ОГУ. — 2011. — №1 (120). — С. 71-80.
6. Шевчук Р. М. Методологія наукового пізнання: від явища до сутності / Р. М. Шевчук // Філософські та методологічні проблеми права. — 2006. — № 1 (11). — С. 31-43.
7. Habermas, Jürgen. The theory of communicative action. Vol. 1: Reason and the rationalization of society / Translated and with an Introduction by Thomas McCarthy. — Boston: Beacon Press, 1984. — 465 p.